

ANALIZA STRUCTURALĂ ȘI SEMANTICĂ A LIMBAJULUI MIMICO-GESTUAL ROMÂNESC

Elena MALANICI

CZU: 811.135.1'221.2

malanici.elena@gmail.com

Our thesis aims at studying the the structure of Romanian sign language and the connections of cognitive processes and signs execution, in the light of analyzing semantics and structural components in order to have a top of this type of language, examining the necessary elements. The paper tries to capture the general (theoretical) aspects, which can manifest and maintain particles on the Romanian territory.

În urma studiului asupra analizei structurale și semantice a limbajului mimico-gestual românesc, am reușit, în ansamblu, să realizăm nu doar unele delimitări conceptuale cu privire la acesta, dar și să remarcăm evoluția lui, care poate fi definit drept un limbaj vizual-spațial, articulată, în care se folosesc mâinile, fața și alte părți ale corpului, toate aceste elemente fiind vizibile. În analiza limbajului semnelor, trebuie să se țină cont de mai mulți factori sociolingvistici, ce îl fac unic și diferit de limbile vorbite. Ca și în cazul tuturor studiilor sociolingvistice, este important să luăm în considerare faptul că majoritatea persoanelor ce utilizează limbajul mimico-gestual nu l-au utilizat de mici.

Constrângerile sociale, precum sexul, vârsta și etnia, au fost examinate în numeroase studii despre variația sociolingvistică.

Diferențele de constrângeri sociale atunci când sunt aplicate comunităților surde sunt de două tipuri: constrângeri precum vârsta, ale căror etichete au un uz comun, dar care ar putea avea o semnificație diferită, având în vedere istoria comunităților surde din întreaga lume și constrângeri precum fundalul limbii, care este unic pentru comunitățile surde. Din analiza trăsăturilor gesturilor și din prezența lor în LMGR, rezultă că gândirea în imagini a surdului dispune de o evoluție inferioară celei noțional-verbale. La persoanele cu deficiențe de auz se relevă existența bilingvismului verbo-gestual. Acest bilingvism influențează, în general, dezvoltarea psihică a neauzitorului: atât procesele cognitive, cât și formarea personalității. Dorim să subliniem că prin cultura surzilor înțelegem „un ansamblu de cunoștințe, experiențe, credințe, un limbaj specific, obiceiuri și tradiții care se transmit prin lim-

bajul gestual” [3, p.96]. Prin urmare, limbajul gestual este mijlocul prin intermediul căruia sunt transmise componentele culturii, iar cel care nu cunoaște acest limbaj nu are acces la el.

Persoanele surde din spațiul românesc folosesc și ele acest limbaj, pe care îl vom numi limbaj mimico-gestual românesc (LMGR).

Termenul de „cultură a surzilor” permite să ne îndepărtăm de la ideea că surzii ar avea comportamente sau idei specifice despre ei înșiși sau despre ceilalți, ca urmare a faptului că nu aud.

Din anul 1970, de când a avut loc o schimbare importantă a ideilor referitoare la limbajul gestual, acesta a fost plasat în cadrul limbajelor umane și a necesitat o nouă perspectivă a reconsiderării istoriei sale.

Aceasta a dus și la reliefaarea faptului că există mai multe limbaje gestuale în lume, fiecare cu o structură și istorie aparte.

Educația surzilor a început destul de târziu, atât în lume, cât și pe teritoriul țării noastre. Primele mărturii scrise despre existența persoanelor cu dizabilități de auz în țara noastră apar în documente vechi, care se refereau la „miluirea mișeilor, calicilor și săracilor” [1, p. 20].

Termenul de „mișăl” era folosit și în accepțiunea de infirm: orb, olog, surdomut etc. Unele din aceste documente datează din vremea lui Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul, Matei Basarab și Vasile Lupu. LMGR este un limbaj complex vizual-spațial, fiind o limbă de sine stătătoare, deplină, formată natural. Lexicul acestuia este alcătuit din semnele ce sunt utilizate în cadrul comunicării dintre persoanele cu deficiențe de auz. Numărul semnelor LMGR este de 7000, aflat în creștere, dintre care doar 1200 de semne fac parte din vocabularul de bază. Unele dintre acestea reprezintă variații regionale, împrumuturi sau construcții neologice, ce au scopul de a suplini absența unor semne autohtone pentru conceptele noi întâlnite în comunicare.

O categorie importantă a semnelor LMGR sunt cele ce se concentrează asupra dimensiunii creative: „este ceea ce lucrările de specialitate numesc lexic produs/productiv – semne care exploatează posibilitățile de variație ale parametrilor de formare a semnului, precum și mijloacele de îmbogățire a vocabularului LMG” [4, p. 13].

Astfel, vorbitorul poate crea diferite semne, în funcție de necesitățile sale. Pentru a înțelege care sunt trăsăturile distinctive ale LMGR,

este necesar să trecem în revistă părțile constitutive ale unui semn: configurația palmei, localizarea, orientarea, mișcarea și mimica și/sau limbajul trupului (ca elemente nonmanuale). Atunci când vorbim despre semn ca unitate de bază a limbajului mimico-gestual românesc, trebuie să punem în lumină și dactilemele.

Dactilemele sunt reprezentări ale literelor alfabetului cu ajutorul formelor pe care le iau degetele mâinii. Dactilarea este indispensabilă în cazul gramaticii limbajului verbal-oral și pentru exprimarea aspectelor ascunse și a nuanțelor de sensuri care nu pot fi redată în semnele limitate ale LMGR; aceasta este și un auxiliar al labiolecturii.

În opinia specialiștilor, studierea LMG nu este foarte dificilă, ba chiar sunt de părere că este mai ușor decât a învăța limba engleză, de exemplu. În funcție de insistența și intensitatea cu care îl învață cel ce vrea să îl utilizeze, s-ar cere, aproximativ, câteva luni de studiu.

Pentru pregătirea interpreților LMG, este suficientă înscrierea la cursuri de formare și perfecționarea continuă profesională, astfel nu e nevoie de a face studii universitare în acest sens.

Între limbajul mimico-gestual și cel verbal există unele asemănări, dar și diferențe esențiale, în special datorită direcțiilor auditive și, respectiv, vizuale, în care au evoluat cele două forme de limbaj. Se consideră că viteza expunerii unui text în limba vorbită trebuie să fie mai mare decât cea a expunerii unuia în LMGR, deoarece mișcările mușchilor care participă în vorbire sunt mai mici decât cele ale membrilor corpului. Bellugi și Fischer însă au demonstrat că „durata expunerii unui text în limbajul gestual poate fi aproximativ egală cu durata comunicării verbale a aceluiași text, dacă gesturile sunt realizate de o persoană surdă, fluentă în limbajul gestual” [2, p.183].

Ca volum de timp conversațional, se pare că LMGR este diferit de limba română vorbită. Pentru a demonstra că LMGR are fonologie, am studiat constrângerile legate de combinațiile părților semnelor și vom arăta că, în timp ce LMGR dă dovadă de mai multă simultaneitate decât limbile vorbite, liniaritatea este, de asemenea, importantă.

De asemenea, am analizat fenomenul de prozodie în LMGR și am încercat să răspundem la întrebarea dacă acest limbaj are silabe, ceea ce poate fi considerată una dintre unitățile fundamentale de organizare a fonologiei. Gramatica și vocabularul LMGR a prezentat un interes

deosebit pentru noi și am descoperit că „mimico-gesticulația este un limbaj veritabil cu sintaxă, dar fără morfologie, e un limbaj global nonverbal cu care surdul se familiarizează de mic din nevoia de a intra în relații cu cei din jur” [3, p. 21]. Unul și același gest poate îndeplini rolul de substantiv, adjectiv, verb.

Sintaxa îndeplinește o funcție importantă atât în construcția propozițiilor, cât și în precizarea ideilor exprimate. Topica are rolul de bază în redarea unei idei prin gesturi. Expresia facială poate schimba întregul sens al enunțului, la fel ca și volumul vocii sau tonalitatea în comunicarea verbală. În LMGR comunicarea se bazează pe structuri logice care, în unele situații, s-ar părea că nu au acord gramatical (pentru persoanele auzitoare) sau se prezintă ca structuri independente.

Contextul în care este folosit acest gest aduce precizia necesară.

Se cunosc și forme alternative, variații regionale ale aceluiași gest, elemente comparabile cu accentul sau dialectul din limbajul verbal.

Referințe:

1. BARBU, F. *Limbaj mimico-gestual. Curs LMG – note de curs, teme de seminar*. Pitești, 2011/2012.
2. BELLUGI, U., FISCHER, S. The rate of speaking and signing, În: *The signs of language*. Cambridge: Harbard University Press, 1979.
3. *Ghid metodologic pentru învățarea limbajului mimico-gestual în Republica Moldova*. Chișinău: Alianța INFONET, 2016.
4. *Studierea limbajului mimico-gestual românesc. Modul introductiv online*. Cluj-Napoca: Universitatea Babeș-Bolyai, 2008.

Recomandat

Elena VARZARI, dr., conf. univ.